

بسم الله الرحمن الرحيم

اعضای پنل

آقای علی زاهدطلبان (ریس پنل)
مدیر گروه پژوهش های حقوق اقتصادی و بازرگانی
موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

آقای دکتر رضا کلی
مدیرکل دفتر مبارزه با جرائم سازمان یافته کمرک ایران

آقای دکتر علیرضا راشدی اشرفی
مشاور امور کمرکی و مدرس مرکز آموزش بازرگانی

آقای مظفر ناصری طاهری
رئیس گروه تنظیم مقررات دفتر مقررات صادرات و واردات
وزارت صنعت، معدن و تجارت

*پیشینه و سیرتحولات قانون مقررات، صادرات و واردات: مشکلات و چالش ها
*الزامات و مولفه های اصلی یک سیاست تجاری مدرن: کمیودها و نواقص اصلی
*مروری بر مفاد پیش نویس لایحه پیشنهادی

محورهای
میزگرد

موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

وبینار تخصصی

«آسیب شناسی قانون مقررات صادرات و واردات از نگاه الزامات یک سیاست تجاری مدرن»

آدرس سایت لینک ورود به نشست <http://vc.mimt.gov.ir>

شماره ورود به اتاق وبینار ۹۰۵۲

زمان: سه شنبه ۱۴۰۰/۰۲/۲۸، ساعت ۱۰:۰۰ تا ۱۲:۰۰

موسسه مطالعات و پژوهش های بازرگانی

مسائل اساسی سياست تجاری ايران

- بی ثباتی محیط تجاری کشور
- عدم شفافیت و پیش بینی ناپذیری فضای کسب و کار
- تودرتویی های نهادی و تداخل وظایف و مسؤلیت ها
- بی اعتنایی به تحولات سياست تجاری دنیا و موضوعات جدید
- ناهمگونی قوانین و مقررات کهنه با گفتمان اقتصادی رایج دنیا
- کاستی ها و نواقص ابزاری در چارچوب یک سياست تجاری مدرن

پیشینه و سیر تحول قانون مقررات ص. و

- مصوب ۱۳۷۲ و آئین نامه ۱۳۷۳
- اصلاحات و جرح و تعدیل های مکرر
- حذف و نسخ بسیاری از مواد با قوانین و مقررات مجاور
  - ✓ قانون امور گمرکی ۱۳۹۰
  - ✓ قانون ساماندهی مبادلات مرزی
  - ✓ قانون مالیات بر ارزش افزوده
  - ✓ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز
  - ✓ قوانین برنامه پنجساله

❖ تلاش ناکام برای تنظیم یک قانون جدید در گذشته

دامنه شمول و کارکردهای اصلی قانون م.ص.و

- دامنه شمول
  - صادرات و واردات کالا
- تعیین شرایط و ضوابط ایجابی و سلبی
  - دسته بندی کالاها از نظر مجوزدهی (ماده ۲)
  - تعیین شرایط ورود و نرخهای تعرفه (سود بازرگانی) (ماده ۴ و ۵)
  - الزام به اخذ کارت بازرگانی (ماده ۳)
  - الزام به ثبت سفارش واردات (ماده ۸)
  - تجویز برخی تسهیلات تجاری (ورود موقت، استرداد، مرزنشینی)
  - تعیین مستثنیات و معافیت ها (مرزنشینی، پيله وری، ملوانی، کارگران خارج از کشور و ...)
  - سایر مقررات
- تعیین نهادهای مسئول
  - کمیته ماده ۱ (ماده ۱ آئین نامه)

برخی از نارسائی ها و کاستی های قانون م.ص.و

- غفلت از مسائل اساسی و کلان سیاست تجاری
  - ورود بیش از حد به جزئیات
- فقدان نهاد مسوول در حوزه سیاست تجاری
- کثرت و فراوانی استثنائات و معافیت ها
- مسکوت بودن نسبت به بسیاری از موضوعات جدید سیاست تجاری
  - رژیم های چندجانبه تجاری (مولفه ها و عناصر اصلی یک سیاست تجاری مدرن)
- تعارض و ناسازگاری با معیارها و ضوابط بین المللی
- فقدان سازوکارهای دفاع تجاری موثر و ابزارهای مناسب آن

❖ **ضرورت بازنگری و تدوین لایحه جدید**

مطالعات موردی

اصل دولت کامله‌الوداد، رفتار ملی
مقابله به مثل با رفتارهای تبعیض‌آمیز

حق تجارت

حقوق مالکیت فکری
در قوانین تجارت خارجی

تجارت خدمات

سوآپ

حل اختلافات تجاری در
قوانین تجارت خارجی

مفقوده های اصلی قانون فعلی و افزوده های لایحه جدید

- شفافیت
- تثبیت فضای کسب و کار
- وحدت فرماندهی سیاست تجاری و انسجام تشکیلاتی
- حقوق مالکیت فکری در تجارت خارجی
- تجارت خدمات
- تجارت الکترونیک
- صادرات مجدد
- ترانزیت
- پنجره واحد
- حق تجدیدنظرخواهی
- بازنگری های دوره ای
- رفتار متقابل
- تدابیر دفاع تجاری
- دشواری ترازپرداختها
- سایر

برخی مواد مهم در پیش نویس لایحه

- ماده ۲- وظایف وزارت صنعت، معدن و تجارت
- مسؤول تنظیم و اجرای سیاست‌های بازرگانی خارجی کشور و انسجام و یکپارچگی آنها است.
- انجام مذاکرات تجاری برای انعقاد موافقت‌نامه‌های تجاری دوجانبه یا چندجانبه با سایر کشورها و یا سازمان‌های بین‌المللی و مذاکره برای اصلاح موافقت‌نامه‌های تجاری موجود، منحصرأ در حیطه اختیارات و مسؤولیت‌های وزارت صنعت، معدن و تجارت است.
- ۳- جایگزین ماده ۴ ق.م.ص.و.

ماده ۵- شورای عالی تجارت خارجی

شورا به ریاست وزیر صنعت، معدن و تجارت و متشکل از وزیران جهاد کشاورزی، اقتصاد و دارایی، راه و شهرسازی و امور خارجه و رؤسای بانک مرکزی، اتاق بازرگانی و صنایع و معادن و کشاورزی ایران و اتاق تعاون و معاون سازمان برنامه و بودجه تشکیل می‌شود. اختیارات و مسؤولیت‌های این شورا، تصمیم‌گیری نسبت به موارد زیر است:

۱- میزان حقوق ورودی کالاهای وارداتی

۲- وضع عوارض کالاهای صادراتی و حذف و تغییر آنها

۳- اتخاذ اقدامات دفاع تجاری و خاتمه آنها

۴- اعمال هرگونه محدودیت تجاری و خاتمه آنها

۵- اتخاذ سیاست‌های تسهیل‌کننده تجارت

۶- اعمال سیاست‌ها و مشوق‌های صادراتی

جایگزین ماده ۱ آ.آ. ق.م.ص.و

ادامه ماده ۵

- ۷- اعطای معافیت‌ها و ترجیحات تجاری به سایر کشورها
- ۸- انعقاد معاهدات و موافقت‌نامه‌های تجاری دوجانبه و چندجانبه با سایر کشورها و سازمان‌های بین‌المللی، اصلاح موافقت‌نامه‌های موجود و خروج از آنها
- ۹- تهیه و تنظیم و ارسال گزارش‌های مربوط به رژیم تجارت خارجی کشور برای نهادها و سازمان‌های بین‌المللی ذی‌ربط
- ۱۰- تنظیم لوایح قانونی مرتبط با تجارت خارجی کشور
- ۱۱- سایر موضوعات مرتبط با تجارت خارجی به درخواست وزیر صنعت، معدن و تجارت.

ادامه ماده ۵

تبصره ۱- دبیرخانه شورای عالی تجارت خارجی در وزارت صنعت، معدن و تجارت مستقر و معاون ذی‌ربط وزیر صنعت، معدن و تجارت در حوزه تجارت خارجی دبیر شورا خواهد بود.

تبصره ۲- در مواردی که سایر دستگاه‌های اجرایی، مرتبط با موضوع جلسه باشند بالاترین مقام اجرایی آن دستگاه با حق رأی جهت حضور در جلسه دعوت خواهد شد.

تبصره ۳- شورا در راستای انجام وظایف و مسؤلیت‌های خود، کارگروه‌های تخصصی لازم را از جمله در خصوص تسهیل تجاری، تدابیر دفاع تجاری، تجارت خدمات و تریبات تجاری منطقه‌ای ایجاد خواهد کرد. جزئیات مربوط به تشکیل این کارگروه‌ها در آیین‌نامه اجرایی این قانون پیش‌بینی خواهد شد.

تبصره ۴- تمامی تصمیمات در حوزه تجارت خارجی کشور صرفاً از مجرای این شورا اتخاذ خواهد شد.

ماده ۶- تثبیت نرخ‌های حقوق ورودی

■ از زمان لازم‌الاجرا شدن این قانون، شورای عالی تجارت خارجی موظف است ظرف مدت ۶ ماه نسبت به بازنگری نرخ‌های حقوق ورودی و تثبیت آنها به مدت ۵ سال اقدام کند.

■ تبصره - در شرایط استثنایی و اوضاع و احوال غیرعادی که تغییر نرخ‌های حقوق ورودی ضروری باشد، شورای عالی تجارت خارجی به درخواست وزیر صنعت، معدن و تجارت نسبت به تغییر نرخ حقوق ورودی با اکثریت سه چهارم آرا تصمیم‌گیری خواهد کرد.

■ - جایگزین مواد ۵ و ۶ ق.م.ص.و.

ماده ۷ – اهلیت اشخاص برای تجارت خارجی

واردات و صادرات کالا در حجم تجاری منوط به احراز صلاحیت و اهلیت متقاضیان است. صلاحیت‌های لازم برای مبادرت به تجارت خارجی در آیین‌نامه اجرایی این قانون ذکر می‌گردد. اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران مسؤل رسیدگی به درخواست‌های متقاضیان بوده و وظیفه احراز شرایط اولیه را برعهده خواهد داشت. وزارت صنعت، معدن و تجارت وظیفه احراز بقای شرایط و صلاحیت‌های قانونی لازم برای هر متقاضی در هر معامله تجاری را عهده‌دار خواهد بود.

تبصره ۱ – به منظور تسهیل، تسریع و دقت در اعتبارسنجی متقاضیان وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است ظرف مدت ۶ ماه از تاریخ لازم‌الاجرا شدن این قانون سامانه اعتبارسنجی لازم را ایجاد کند و به کار گیرد.

تبصره ۲ – کلیه دستگاه‌ها و سازمان‌ها از جمله سازمان امور مالیاتی، گمرک ایران، بانک‌های عامل و اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی ایران موظف‌اند در راستای اجرای مفاد تبصره ۱ این ماده با وزارت صنعت، معدن و تجارت همکاری‌های لازم را از طریق به‌اشتراک‌گذاری اطلاعات و سوابق متقاضیان به‌عمل آورند.

تبصره ۱ – ثبت سفارش واردات کالا، مجوز ورود نیست و صرف لزوم انجام آن، کالای مجاز را در زمره کالاهای مجاز مشروط قرار نمی‌دهد.

ماده ۱۰ - شفافیت

انتشار کلیه مقررات و رویه‌های مرتبط با تجارت خارجی اعم از واردات، صادرات و عبور (ترانزیت) و از جمله حقوق ورودی و عوارض، مالیات‌ها، هزینه‌ها، محدودیت‌ها، سهمیه‌ها، ممنوعیت‌ها، جریمه‌ها، طبقه‌بندی تعرفه‌ای، تعیین ارزش گمرکی، قواعد مبدأ، رسیدگی به اختلافات و تجدیدنظرخواهی و اطلاعات مربوط به مراکز پاسخگویی اقدام و حداقل ۶۰ روز قبل از لازم‌الاجرا شدن، آنها را منتشر نمایند، به نحوی که در دسترس عموم و کلیه ذی‌نفعان قرار داشته باشد. اطلاعات موضوع این ماده در هر جا که مقدور باشد، باید از طریق پایگاه داده‌ها و شبکه‌های اطلاع‌رسانی منتشر شود.

ادامه ماده ۱۰

تبصره ۱- در شرایط غیرعادی و اضطرار، دولت می‌تواند با در نظر داشتن حقوق مکتسب اشخاص، زمان اجرای مصوبه را به ۱۵ روز پس از انتشار کاهش دهد. در هیچ موردی قوانین و مقررات قبل از انتشار لازم‌الاجرا نخواهند بود.

تبصره ۲- ایجاد و راه‌اندازی یک یا چند مرکز پاسخگویی به سؤالات و یا استعلام‌های مراجعان و ذی‌نفعان اعم از تجار، واردکنندگان، صادرکنندگان و طرف‌های تجاری درباره کلیه مسائل مرتبط با موضوعات این ماده اقدام نماید.

تبصره ۳- وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است سازوکارهای اداری لازم را برای امکان برقراری و حفظ یک فرایند مشورتی مؤثر با جامعه تجاری کشور و ذی‌نفعان حوزه کاری خود درباره قوانین و مقررات موجود، جدید و یا در دست‌تغییری که به موضوعات تحت پوشش این ماده و یا هر موضوع مرتبط دیگری مربوط می‌شود، پیش‌بینی کند و به‌کار گیرد. جزئیات و چگونگی برقراری و حفظ یک روند مشورتی مؤثر در آیین‌نامه اجرایی این قانون پیش‌بینی خواهد شد.

ماده ۱۱ – حق تجدیدنظر خواهی

وزارت صنعت، معدن و تجارت، گمرک ایران و دستگاه‌های دیگری که به موجب قانون در امور تجارت خارجی کشور مسؤولیت دارند، موظفاند ظرف حداکثر شش ماه از زمان تصویب این قانون، سازوکارهای اداری لازم و کافی را برای رسیدگی بی‌طرفانه، مؤثر و سریع به اعتراض و تجدیدنظر خواهی هر یک از متقاضیان نسبت به تصمیمات و آراء صادره، پیش‌بینی و به‌موقع اجرا گذارند.

تبصره – درخواست‌های تجدیدنظر خواهی همواره در یک مرجع اداری بالاتر مورد رسیدگی قرار خواهند گرفت.

ماده ۱۲ – هزینه خدمات

کلیه دستگاه‌های مسؤوّل در تجارت خارجی کشور، چنانچه بابت ارائه خدمات خود به متقاضیان عوارض و یا حق‌الزحمه‌ای دریافت می‌کنند، موظف‌اند که مبلغ عوارض و حق‌الزحمه‌ها را متناسب با هزینه تقریبی خدمات ارائه‌شده خود تعیین و دریافت نمایند. این عوارض و هزینه‌ها در هیچ شرایطی بر مبنای درصدی از ارزش کالاهای وارداتی، صادراتی و عبوری (ترانزیتی) تعیین نخواهد شد.

ماده ۱۳ – بازنگری رویه‌ها

کلیه دستگاه‌های مسؤول در تجارت خارجی کشور، با هدف تسهیل تجارت و کاهش دیوان‌سالاری و هزینه‌ها، موظفاند رویه‌ها، فرایندها، تشریفات، الزامات اسنادی و هزینه‌ها و عوارض اعمالی بر واردات، صادرات و عبور خارجی (ترانزیت) را به‌طور دوره‌ای و در فواصل مناسب بازنگری و در صورت نیاز اصلاح نمایند.

تبصره ۱ – کارگروه تسهیل تجاری وظیفه نظارت بر اجرای مؤثر این بازنگری‌ها در فواصل منظم را برعهده خواهد داشت.

تبصره ۲ – بازنگری‌های موضوع این ماده حداقل هر دو سال یک‌بار صورت خواهد گرفت.

تبصره ۳ – جزئیات و تفصیل سازوکارهای لازم برای تضمین انجام بازنگری‌های مؤثر و ترتیب اثر به نظرات مشورتی جامعه تجاری و فعالین بخش خصوصی در آیین‌نامه اجرایی این قانون پیش‌بینی خواهد شد.

ماده ۱۴ - پنجره واحد

به منظور تسهیل تجارت و با هدف ساده سازی مراحل و تشریفات گمرکی و کاهش هزینه ها و زمان ترخیص کالاها، وزارت صنعت، معدن و تجارت موظف است ظرف شش ماه از تاریخ تصویب این قانون با همکاری و هماهنگی با گمرک ایران، و سایر دستگاه های مسؤوّل در تجارت خارجی کشور، کلیه فرایندهای کاری در بازرگانی خارجی اعم از ثبت سفارش، اخذ مجوزهای فنی و بهداشتی و بهداشت گیاهی، تشریفات گمرکی و ترخیص کالا و کلیه پرداخت ها و نقل و انتقالات مالی مربوط به حقوق ورودی، عوارض، مالیات ها، جریمه ها و سایر هزینه های متعلقه را به نحوی سامان دهد که کلیه تبادلات اسناد و اطلاعات صرفاً از طریق یک نقطه ورودی و یک پنجره واحد جامع و یکپارچه صورت گیرد و نتایج بررسی اسناد و اطلاعات تسلیمی به مقامات ذیربط مجدداً از طریق همان پنجره واحد ظرف زمان معینی به متقاضیان مربوطه ابلاغ گردد.

تبصره ۱- در اجرای پنجره واحد تا حد امکان از فناوری اطلاعات و سامانه های الکترونیکی استفاده به عمل خواهد آمد.

تبصره ۲- راه اندازی یا بهره برداری از هرگونه سامانه موازی دیگری تحت عنوان مشابه توسط دستگاه های مسؤوّل در حوزه تجارت خارجی کشور برای دریافت و تبادل اطلاعات و اسناد با تجار ممنوع است.

ماده ۲۷ – تدابیر دفاع تجاری

دولت مکلف است به منظور مقابله با تجارت غیرمنصفانه یا شرایط اضطراری در واردات، اقدامات ضدقیمت‌شکنی (ضد دامپینگ)، ضدیارانه‌ای (جبرانی) و اقدامات حفاظتی مقتضی را مطابق با شرایط، ضوابط و رویه‌های مصوب هیأت وزیران اتخاذ نماید.

تبصره – اتخاذ اقدامات دفاع تجاری و خاتمه آنها به درخواست وزیر صنعت، معدن و تجارت و تصویب شورای عالی تجارت خارجی خواهد بود.

ماده ۲۸ - دشواری‌های تراز پرداخت‌ها

دولت می‌تواند در شرایط وجود دشواری‌های تراز پرداخت‌ها و تنگناهای ارزی بر حسب تشخیص بانک مرکزی، اقدامات مقتضی را، تا زمانی که شرایط مزبور ادامه دارد، در قالب افزایش تعرفه‌ها یا وضع محدودیت‌های مقداری و ممنوعیت، با اولویت اعمال آنها در خصوص واردات کالاهای تجملاتی و غیر ضروری، اتخاذ نماید.

تبصره - ممنوعیت و یا تحدید موقت واردات در شرایط وجود کسری شدید تراز پرداخت‌ها و تنگناهای ارزی به تشخیص و درخواست رییس کل بانک مرکزی و تصویب شورای عالی تجارت خارجی اعمال می‌گردد.

ماده ۳۸ - ترانزیت

دولت مکلف است به منظور بهره‌گیری از مزایای جغرافیایی و امکانات زیرساختی و لجستیکی کشور، تمهیدات لازم را برای توسعه عبور خارجی کالاها از کشور، از جمله از طریق انعقاد توافقات دوجانبه، منطقه‌ای و چندجانبه با سایر کشورها، فراهم نماید.

تبصره - در موارد مغایرت احکام مندرج در قوانین داخلی با موافقت‌نامه‌های الحاقی جمهوری اسلامی ایران مرتبط با عبور (ترانزیت) خارجی، احکام مندرج در موافقت‌نامه‌ها حاکم است.

- جایگزین ماده ۷ ق.م.ص.و.

ماده ۴۰ - تجارت الکترونیک

■ با توجه به ضرورت تسهیل و تسریع رویه‌های تجاری و به منظور کاهش هزینه‌های مبادله، دولت مکلف است در تنظیم مناسبات تجاری با سایر کشورها تدابیر لازم را برای توسعه تجارت الکترونیک، از جمله امکان تبادل الکترونیکی اسناد تجاری و گمرکی، اتخاذ نماید. مزایای صدور خدمات اینترنتی و صدور الکترونیکی نرم‌افزار مطابق با ضوابط حاکم بر تجارت خدمات خواهد بود.

ماده ۴۲ – تجارت خدمات

صادرات و واردات خدمات، که شامل طیف متنوعی از فعالیت- های اقتصادی از جمله خدمات بازرگانی، خدمات ارتباطات، خدمات ساخت و ساز و خدمات مهندسی مرتبط، خدمات توزیع، خدمات آموزشی، خدمات زیست محیطی، خدمات مالی، خدمات اجتماعی و بهداشتی، خدمات گردشگری و مسافرت، خدمات تفریحی فرهنگی و ورزشی و خدمات حمل و نقل است، مشمول مقررات این قانون مطابق با آیین نامه ای خواهد بود که ظرف ۶ ماه از تاریخ لازم الاجرا شدن این قانون به تصویب هیأت وزیران می رسد.

ماده ۴۵ – حقوق مالکیت فکری

دولت مکلف است مطابق با قوانین و مقررات داخلی و موافقت‌نامه‌های بین‌المللی که ایران به آنها پیوسته است، در تجارت خارجی از حقوق مالکیت فکری مانند موارد زیر حمایت کند و از واردات و صادراتی که منجر به نقض حقوق مذکور می‌شود جلوگیری به عمل آورد:

– حقوق مربوط به علائم تجاری؛

– حق نسخه‌برداری (کپی‌رایت) و حقوق مرتبط؛

– حق اختراع؛

– حقوق مربوط به گونه‌های گیاهی؛

– حقوق مربوط به نشانه‌های جغرافیایی؛

– حقوق مربوط به طرح‌های صنعتی و مدل‌های کاربردی یا مصرفی؛

– حقوق مربوط به طرح‌های ساخت مدارهای یکپارچه؛

– حقوق مربوط به اطلاعات افشانشده یا اسرار تجاری؛

– حقوق مرتبط با رویه‌های ضد رقابتی.

با تشکر از توجه حضار محترم